

เป็นจุ๋ หัวป่าเจี๋ย เฟิ่งหวงเม่า: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋
ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน
สาธารณรัฐประชาชนจีน

BENZHU, HUOBA JIE, AND FENGHUANG MAO: CULTURAL IDENTITY OF
THE BAI ETHNIC GROUP REFLECTED IN FOLK TALES FROM ERYUAN COUNTY,
DALI PREFECTURE, YUNNAN PROVINCE, THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

อิน หงสยา^{1*}, ธนพร หมูคำ², เจียง ทิ หัง³ และ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ⁴

Yin Hongxia^{1*}, Thanaporn Mookham², Truong Thi Hang³ and Premvit Vivattanaseth⁴

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 119 หมู่ 9 ถ.ลำปาง-แม่ทะ ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง 52100 ประเทศไทย

⁴มหาวิทยาลัยพะเยา 19 หมู่ 2 ต.แม่กา อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา 56000 ประเทศไทย

^{1, 2, 3}Lampang Rajabhat University, 119 Village No. 9, Lampang-Mae Tha Rd., Chompoo Sub-district, Mueang District,
Lampang Province, 52100 Thailand

⁴University of Phayao, 19 Village No. 2, Mae Ka Sub-district, Mueang Phayao District, Phayao Province, 56000 Thailand

*Corresponding author E-mail: 1715597390@qq.com

(Received: Jun 12, 2026; Revised: Oct 10, 2026; Accepted: Oct 19, 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน กลุ่มตัวอย่างคือ นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน จำนวนของ Yang Yilong ที่เกี่ยวข้องกับชาวไป๋ มีตัวละครเอกเป็นชาวไป๋ และแสดงถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไป๋อย่างชัดเจน จำนวน 215 เรื่อง แล้วนำมาวิเคราะห์ตามแนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ของ Erik Erikson และแนวคิดสัญวิทยา ของ Roland Barthes ผลการศึกษาพบอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน 3 ลักษณะ คือ 1) เทพอาร์กัยเป็นจุ๋ (本主) แสดงอัตลักษณ์ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม 2) เทศกาลหัวป่าเจี๋ย (火把节) แสดงอัตลักษณ์ด้านประเพณี และ 3) เฟิ่งหวงเม่า (凤皇帽 หมวกหงส์จีน) แสดงอัตลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกาย ทั้งนี้อัตลักษณ์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านดังกล่าวเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อสื่อความหมายแสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ สื่อสัญลักษณ์และความหมายทางวัฒนธรรมและสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ผ่านนิทานพื้นบ้าน

คำสำคัญ: เป็นจุ๋, หัวป่าเจี๋ย, เฟิ่งหวงเม่า, อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม, กลุ่มชาติพันธุ์ไป๋

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์และอุดมการณ์ ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋
อำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์

ABSTRACT

This qualitative research aimed to analyze the ethnic identity of the Bai ethnic group as represented in folk tales from Eryuan County, Dali City, Yunnan Province, the People's Republic of China. The sample consisted of 215 Bai folk tales from Chinese Folk Tales Series: Eryuan County Volume, Dali, Yunnan, in Yang Yilong's version. These tales were related to the Bai ethnic group, featured Bai people as the main characters, and clearly reflected the ways of life and cultural practices of the Bai ethnic group. The data were analyzed based on Erik Erikson's concept of ethnic identity and Roland Barthes' theory of semiotics. The findings revealed three prominent aspects of Bai ethnic identity represented in the folk tales. First, Benzhu (本主), referring to local guardian deities, represented Bai ethnic identity through beliefs, traditions, and rituals. Second, the Huoba Jie (火把节), or Torch Festival, represented Bai ethnic identity through traditions and cultural practices. Third, Fenghuang Mao (凤凰帽), or phoenix hat, represented Bai ethnic identity through traditional clothing. These representations constitute distinctive markers of Bai ethnic identity that communicate the group's sense of identity and cultural distinctiveness. Furthermore, the folk tales convey the cultural and social meanings of Bai ethnic identity through various signs and symbolic representations.

KEYWORDS: Benzhu, Huoba Jie, Fenghuang Mao, Cultural Identity, Bai Ethnic Group

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ไป๋มีประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมยาวนานที่สุดในเขตตะวันตกเฉียงใต้ของจีน (Zhao, 2016) และมีประชากรมากเป็นอันดับที่ 14 ในจำนวน 56 กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศจีน (National Bureau of Statistics of China [NBSC], 2021) เมืองต้าหลี่เป็นเขตปกครองตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋เพียงแห่งเดียวในประเทศจีน เพราะมีประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋มากกว่าในเขตพื้นที่อื่น (Zhao, 2016) เขตปกครองตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ประกอบด้วย เมืองต้าหลี่ และอีก 11 อำเภอ (Dali Bai Autonomous Prefecture People's Government [DAPPG], 2026) อำเภอเอ๋อร์หยวน (ErYuan) เป็นแหล่งกำเนิดของทะเลสาบเอ๋อร์ไห่ที่เป็นพื้นที่สำคัญทางกายภาพและต้นน้ำของเมืองต้าหลี่ที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเมืองต้าหลี่ ทั้งนี้ในอำเภอเอ๋อร์หยวนมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่อาศัยอยู่ร่วมกันทั้งหมด 26 กลุ่ม ประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ในอำเภอเอ๋อร์หยวน มีจำนวนประมาณ ร้อยละ 63.1 ของประชากรในพื้นที่ทั้งหมด (People's Government of Eryuan County [PGEC], 2026) กล่าวได้ว่า อำเภอเอ๋อร์หยวนเป็นต้นกำเนิดของบรรพบุรุษชาวไป๋ (Zhao, 2016) ดังนั้น อำเภอเอ๋อร์หยวน จึงกลายเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญอย่างมากสำหรับการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ ซึ่งรัฐบาลจีนได้นิยามอำเภอเอ๋อร์หยวนว่า “อาณาจักรแห่งตำนาน” (Eryuan County Cultural Center [ECCC], 2023)

ตำนาน เรื่องเล่า หรือนิทานพื้นบ้านของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเสมือนจิตวิญญาณจากบรรพชนที่มุ่งสืบทอดกันมาทางมุขปาฐะ เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงตัวตนว่า “ตนเองเป็นใคร” อันจะทำให้เข้าใจตัวตนรวมทั้งสืบทอดความเป็นกลุ่มชนให้คงอยู่ ตำนาน เรื่องเล่า หรือนิทานพื้นบ้านเหล่านั้นมักเริ่มจากประสบการณ์ส่วนตัวหรือรูปแบบความทรงจำจากประสบการณ์ของบุคคลหรือกลุ่มคนที่ถูกบันทึกไว้ในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งและถูกนำมาเล่าซ้ำ ๆ เพื่อให้เรื่องเล่าเหล่านั้นเกิดการรับรู้ในวงกว้าง นิทานหรือเรื่องเล่าเหล่านั้นกลายเป็นนิทานพื้นบ้านที่มีการเล่าต่อสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มจึงส่งต่อนิทานพื้นบ้านเหล่านั้นเพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้รับรู้และยอมรับร่วมกัน

และยังช่วยเน้นความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มให้เกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์ของกลุ่มตนและรับรู้ว่ามีผู้อื่นนิยามความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มตนอย่างไร

ถ้ากล่าวถึงนิทานพื้นบ้านของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างมีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เมืองต้าหลี่นั้นว่า มีนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ที่มีความโดดเด่นในการนำเสนอตัวตนผ่านตัวบทนิทาน (Yang, 2016) นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนานเป็นเนื้อเรื่องที่เรียบเรียงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ ซึ่งเรื่องราวสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของกลุ่มผ่านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และเครื่องแต่งกาย สะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ผ่านประวัติศาสตร์อันยาวนาน นิทานพื้นบ้านไม่เพียงแต่เป็นวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงเท่านั้น ยังเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ชุมชนที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนได้อย่างแนบเนียน และยังสร้างการรับรู้ให้แก่กลุ่มรวมทั้งสืบทอดต่อกันมา จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จากนิทานพื้นบ้าน โดยตีความตัวบทที่สื่อสัญลักษณ์และรหัสทางวัฒนธรรมผ่านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และเครื่องแต่งกาย นับว่ามีความน่าสนใจเพราะอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่คือกลุ่มชนนั้น ๆ สร้างขึ้นเพื่อบ่งบอกว่าตัวตนของกลุ่มเป็นใคร แตกต่างจากกลุ่มชนอื่นอย่างไร เพื่อให้ให้เห็นถึงคุณค่า ความหมายในการสร้างอัตลักษณ์ทางกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจน

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความสำนึกและความเข้าใจในตัวตนว่า “เราเป็นใคร” สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของกลุ่มและถ่ายทอดหรือสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป (Saodaen et al., 2023) การศึกษานิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ครั้งนี้จึงมุ่งนำเสนอว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไป่ นั้น “เป็นใคร” และยังทำให้เห็นถึงความหลากหลายและความงดงามของอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไป่ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เก่าแก่และสืบทอดมาอย่างยาวนานในอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ (ECCC, 2023) การศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ผ่านนิทานพื้นบ้าน ยังทำให้เกิดความเข้าใจกระบวนการสืบทอดความหมายที่แฝงไว้ในรหัสวัฒนธรรมของชาวไป่ได้อย่างน่าสนใจ อันจะทำให้เข้าใจตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

วรรณกรรมที่ศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในมุมมองวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี การแต่งกาย และภาษา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา เช่น งานของสิทธิพร เขาคูน และจินต์ วิภาตะกลัด (Kao-Un & Wipataklas, 2023) ที่ศึกษาวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ความเป็นอัตลักษณ์ของบ้านในกรัง อำเภอกระบุรี จังหวัดระยอง ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านวิถีชีวิตที่ยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิม เช่น การแต่งกาย ภาษา และพิธีกรรม การสร้างและรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่ม แสดงถึงการต่อต้านความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่เข้ามาส่วนในการแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่ม ส่วนงานที่ศึกษาเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน เช่น งานของ Zhao และวีรวัฒน์ อินทรพร (Zhao & Intaraporn, 2024) ที่วิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของไทย และนำเสนอว่านิทานพื้นบ้านภาคใต้ สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทะเลและภูเขา ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา การละเล่นพื้นบ้าน การใช้สมุนไพร ตลอดจนการติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีน และยังสะท้อนค่านิยมของคนใต้ เช่น ความกล้าหาญ ความสามารถในการเจรจาต่อรอง และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม จากการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อีวี่เมี่ยน ทำให้เห็นว่า การแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มมักนำเสนอผ่านวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี การแต่งกาย และภาษา เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาวัฒนธรรมของไป่พบว่าผู้สนใจทั้งชาวจีนและชาวไทยที่ศึกษาวัฒนธรรมไป่เพียงบางประเด็น เช่น งานของ An (2006) ได้ศึกษาความหมายของพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ต่อเทพอารักษ์ประจำถิ่นผ่านกรอบมานุษยวิทยา โดยอธิบายระบบสัญลักษณ์ของพิธีกรรมบูชาเทพอารักษ์เป็นจุดของชาวไป่และงานนี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญทางวัฒนธรรมของพิธีกรรมในฐานะองค์ประกอบหลักของความเชื่อต่อเทพอารักษ์เป็นจุด ต่อมาในงานของ

Li and Guo (2012) ได้ศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในเครื่องแต่งกายชนเผ่าไปผ่านมุมมองสัญวิทยาและนิเวศวิทยา โดยสรุปว่าเครื่องแต่งกายของชาวไปทั้งรูปทรง สีล้น และวัสดุ ผสมผสานระหว่างการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น คุณค่าทางสุนทรียะ ลักษณะวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากชนเผ่าดั้งเดิม และการใช้เทคนิคการย้อมผ้าลายมัดหมี่ (扎染) สอดคล้องกับมโนทัศน์ของไปที่ให้ความสำคัญกับสีขาวว่าเป็นสิ่งสูงค่า พร้อมทั้งเสนอแนวทางการอนุรักษ์เทคนิคการผลิตและการส่งเสริมการสวมใส่ในชีวิตประจำวัน ในงานของ Yang (2015) ได้ศึกษาเทศกาลคบไฟของชาวไปในหมู่บ้านซินซี เมืองต้าหลี่ ผ่านมุมมองมานุษยวิทยา โดยชี้ให้เห็นว่าเทศกาลคบไฟนอกจากทำหน้าที่ทางศาสนาแล้ว ยังทำหน้าที่ในการควบคุมโครงสร้างทางสังคมของชุมชน การกำหนดสถานะทางสังคมของสมาชิกในชุมชน และการคลี่คลายความขัดแย้งทางสังคมในหลากหลายมิติ นอกจากนี้ ในงานของ Gao และพัชรินทร์ บุรณะกร (Gao & Buranakorn, 2018) ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของชนเผ่าไป ผลการศึกษาพบภาพสะท้อนสังคมของชนเผ่าไปปรากฏในนิทานพื้นบ้าน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านค่านิยม ด้านความเชื่อ และด้านประเพณี โดยสรุปว่าชาวไปดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายผูกพันกับธรรมชาติ มีค่านิยมในความขยันหมั่นเพียรและความกตัญญูเชื่อฟังผู้ใหญ่ นอกจากนี้ความเชื่อของชาวไปเน้นนับถือเทพเจ้าผู้ปกป้องหมู่บ้านและกฎแห่งกรรม ตลอดจนให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมทางประเพณี เช่น การไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษในชีวิตประจำวัน ภาพสะท้อนดังกล่าวทำให้เข้าใจวิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชนเผ่าไปได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

งานวิจัยข้างต้นเน้นศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และศึกษาเฉพาะวัฒนธรรมไป แต่ยังไม่ได้เชื่อมโยงความเชื่อ ประเพณี เทศกาล พิธีกรรม และเครื่องแต่งกายตามกรอบแนวคิดอัตลักษณ์และแนวคิดสัญวิทยา และไม่ปรากฏชัดเจนในการศึกษาเชิงลึกด้านอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไป จึงเป็นช่องว่างของการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไป และจากการศึกษาตัวบทของนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น โดยเฉพาะนิทานเป็นजूที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไปได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ตัวบทยังนำเสนอให้เห็นถึงอัตลักษณ์เครื่องแต่งกายที่ขับเน้นอัตลักษณ์ความเป็นไปที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนานอันเป็นพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์ไปอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

จากความสำคัญดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไปที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ผ่านแนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และแนวคิดสัญวิทยา เพื่ออธิบายรหัสทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไปที่สื่อสัญลักษณ์ทางอัตลักษณ์อย่างชัดเจนและสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาครั้งนี้จะก่อเกิดประโยชน์ทางวิชาการเพื่อให้นักวิชาการที่สนใจศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไปได้เห็นอัตลักษณ์ที่แฝงไว้ในนิทานพื้นบ้าน โดยเฉพาะการเคารพบูชาเทพอารักษ์เป็นजू ประเพณีในเทศกาลหัวป่าเจี๋ย และหมวกเพิงหวงเม่าที่แฝงรหัสวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไปผ่านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และเครื่องแต่งกาย ผลการศึกษานี้จะมีคุณค่าในมิติอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และยังเป็นแนวทางการศึกษาวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในพื้นที่ยูนนานให้แก่ผู้สนใจ ทั้งในเชิงลึกหรือเชิงบูรณาการข้ามศาสตร์และข้ามศิลป์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

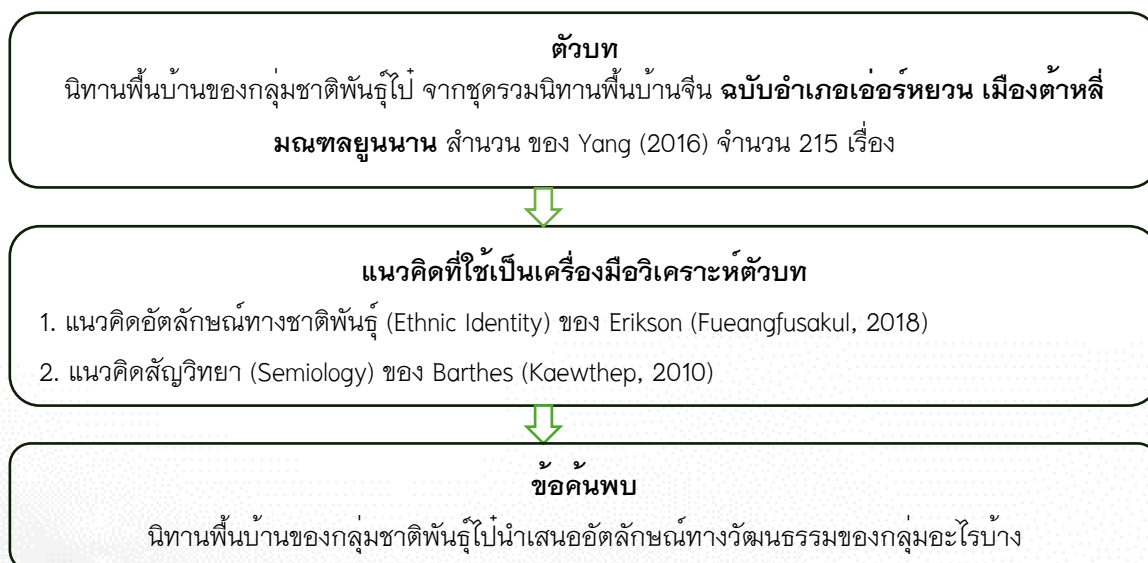
เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไปที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ตามแนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และแนวคิดสัญวิทยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง เป็นजू หัวป่าเจีย เพ็งหวงเมา: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์โป๊ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยใช้แนวคิดในการวิเคราะห์ 2 แนวคิดหลัก ดังนี้

1. แนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ของ Erikson ที่สรุปไว้ว่า มโนทัศน์ความเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เป็นเรื่องการจำแนกแยกแยะกลุ่มคนเมื่อมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ ทั้งนี้ความเป็นชาติพันธุ์ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน จึงจะทำให้เห็นความแตกต่างจากกลุ่มอื่น เพราะขอบเขตของชาติพันธุ์ย่อมตามมาด้วย “ความเป็นอื่น” กระบวนการเหล่านี้ทำผ่านระบบสัญลักษณ์หลายแบบ เพื่อปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์กลุ่มตน (Erikson, 1999, as cited in Fueangfusakul, 2018)

2. แนวคิดสัญวิทยา (Semiology) ของ Barthes ที่สรุปความหมายของสัญญาณว่า คือการให้ความหมาย 2 ระดับ คือ ความหมายโดยอรรถ (Denotative Meaning) ที่มีลักษณะเป็นวัตถุวิสัยและเป็นความหมายที่เข้าใจตรงกันโดยทั่วไป และความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) ที่มีลักษณะเป็นอัตวิสัย อันเกิดจากประสบการณ์ อารมณ์ ความรู้สึก และค่านิยมของบุคคลหรือสังคม ความหมายทั้งสองระดับดำรงอยู่ควบคู่กันในรูปสัญญาณ แต่มีสัดส่วนแตกต่างกันไปตามประเภทของสัญญาณ ทั้งนี้ความหมายโดยนัยอาจถูกทำให้ดูเป็นเรื่องตามธรรมชาติ จนผู้ใช้สัญญาณหลงลืมลักษณะอัตวิสัยเชิงส่วนตัวหรือเชิงสังคมที่ให้ความหมายสัญญาณดังกล่าว (Barthes, 1967 as cited in Kaewthep, 2010) นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์โป๊ จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน จากแนวคิดที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ แสดงกรอบแนวคิดได้ ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยศึกษาตัวบทนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์โป๊ฉบับภาษาจีนและแปลตัวบทเป็นภาษาไทย และดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่ จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน (《中国民间故事丛书·云南大理洱源卷》Chinese Folk Tales Series: Eryuan County Volume, Dali, Yunnan) ของ Yang Yilong จำนวน 219 เรื่อง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

นิทานพื้นบ้านที่นำมาศึกษาจะต้องมีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับชาวป๋าย่ โดยมีตัวละครเอกเป็นชาวป๋าย่ เป็นเรื่องราวที่แสดงถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่อย่างชัดเจน หากเนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านเรื่องใดในฉบับนี้ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่หรือมีข้อความที่ระบุว่าเป็นนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ผู้วิจัยจะไม่นำมาศึกษาจากการตรวจสอบนิทานพื้นบ้านทั้งหมด 219 เรื่อง พบว่า มีคุณสมบัติตรงตามที่ได้กำหนดไว้ 215 เรื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบตรวจสอบความถูกต้องการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย สร้างขึ้นโดยใช้เกณฑ์การแปลภาษาจีนตามเกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักขรวิธีไทยของสำนักงานนายกรัฐมนตรี (Office of the Prime Minister [OPM], 2000) จากนั้นนำตัวบทที่แปลเป็นภาษาไทยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีนและภาษาไทย จำนวน 3 คน ประกอบด้วยชาวจีน 1 คน และชาวไทย 2 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของสำนวนการแปล และความถูกต้องของการถ่ายถอดเสียงภาษาจีนเป็นภาษาไทยตามหลักการแปลภาษาจีนแมนดารินของสำนักงานนายกรัฐมนตรี

2. แบบวิเคราะห์ตัวบทนิทานพื้นบ้าน สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดการวิจัย 2 แนวคิดหลัก คือ แนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และแนวคิดสัญวิทยา แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การวิเคราะห์ตัวบทที่นำเสนออัตลักษณ์ด้านความเชื่อ อัตลักษณ์ด้านประเพณี อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม และอัตลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกาย และ 2) การวิเคราะห์ตัวบทที่นำเสนอสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ป๋าย่ผ่านตัวละคร ฉาก เหตุการณ์ และหรือบทบรรยายในนิทาน เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมตัวบทนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่ ในชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน สำนวนของ Yang Yilong จำนวน 215 เรื่อง ที่เนื้อเรื่องนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่

2. คัดเลือกและแปลตัวอย่างนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่ จากภาษาจีนเป็นภาษาไทย จำนวน 215 เรื่อง ในชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ของ Yang Yilong ที่มีเนื้อหานำเสนออัตลักษณ์ด้านความเชื่อ อัตลักษณ์ด้านประเพณี อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม อัตลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกาย และสัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่ เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

3. นำตัวอย่างนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่ที่แปลเป็นภาษาไทยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีนและภาษาไทย จำนวน 3 คน ประกอบด้วยชาวจีน 1 คน และชาวไทย 2 คน ตรวจสอบความถูกต้องของสำนวนการแปล และความถูกต้องของการถ่ายถอดเสียงภาษาจีนเป็นภาษาไทย เพื่อนำเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

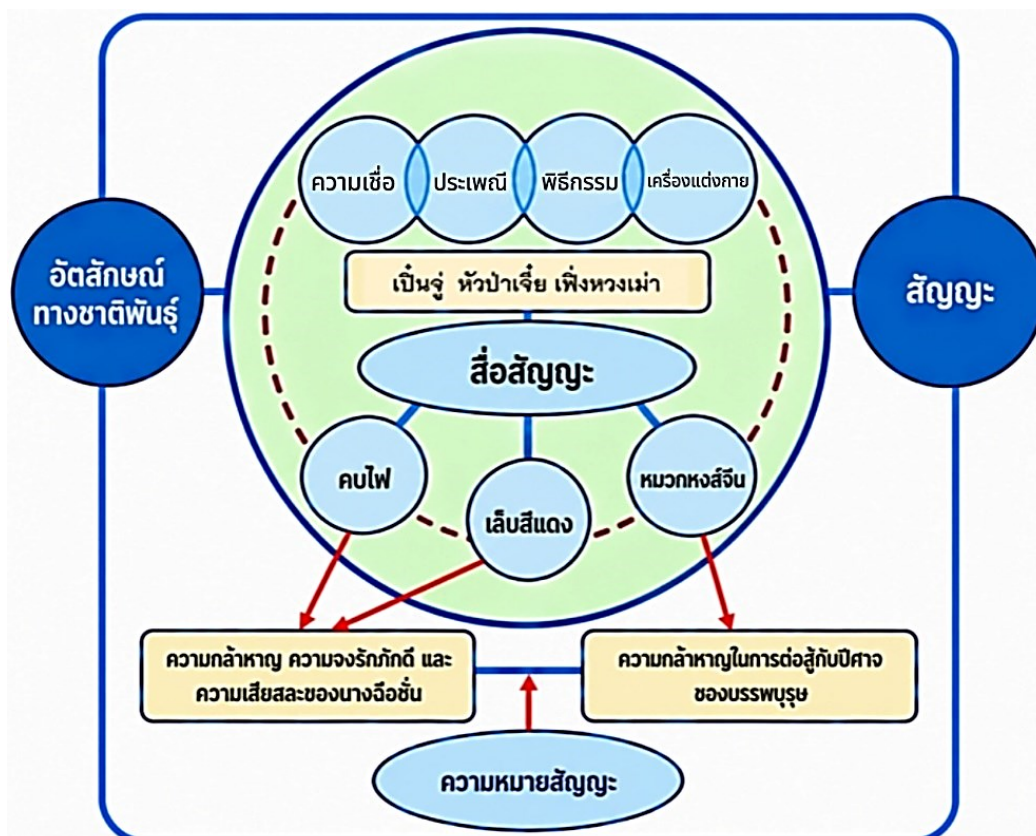
1. อ่านตัวอย่างนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่ที่คัดเลือกจากตัวบทในชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน สำนวนของ Yang Yilong จำนวน 215 เรื่อง เพื่อจำแนกเนื้อหาว่ามีการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่ผ่านเหตุการณ์ ตัวละครสำคัญในเรื่องที่ปรากฏในนิทานแต่ละเรื่องอย่างไร และมีการเชื่อมโยงความเชื่อ ความศรัทธา และแทรกคุณธรรม เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้กับกลุ่มรวมทั้งสื่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ป๋าย่อย่างไร

2. วิเคราะห์และตีความตัวบทตามแบบวิเคราะห์ตัวบทนิทานพื้นบ้านที่สร้างขึ้นจากแนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) และแนวคิดสัญวิทยา (Semiology) โดยสรุปการวิเคราะห์และตีความเชิงพรรณนา

วิเคราะห์ (Description Analysis) และนำเสนอผลการวิจัยอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไปที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบอัตลักษณ์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) เป็นจู้ (本土 Benzhu) หรือเทพอารักษ์ประจำถิ่น สื่ออัตลักษณ์ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม 2) เทศกาลคบไฟ “หัวป่าเจีย (火把节 Huoba Jie)” เป็นอัตลักษณ์ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไป และ 3) หมวกหงส์จีน “เฟิงหวงเมา (凤凰帽 Fenghuang Mao)” สื่ออัตลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไป ดังภาพที่ 2 ต่อไปนี้



ภาพที่ 2 การเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และแนวคิดสัญลักษณ์วิทยาที่ใช้ในการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป ปรากฏสัญลักษณ์ ได้แก่ คบไฟ เล็บสีแดง และหมวกหงส์จีน ที่สื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ ความกล้าหาญ ความจงรักภักดี และความเสียสละของเทพอารักษ์เป็นจู้ และความกล้าหาญในการต่อสู้กับปีศาจของบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ไป ภาพนี้ปรับโดย ChatGPT (GPT-5.6 Luna, September, 2026)

1. เป็นจู้ (Benzhu 本土): อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไป

“เป็นจู้” (本土 Benzhu) ย่อมาจากคำว่า “เป็นจิ้งฝูจู้” (本境福主 Benjing Fuzhu) หมายถึง เทพอารักษ์ประจำถิ่นตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไป ในชุดรณนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน นิทานเกี่ยวกับเรื่องราวเป็นจู้ มีทั้งหมด 37 เรื่อง ได้นำเสนออัตลักษณ์ผ่านเป็นจู้หรือเทพอารักษ์ 3 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม แบ่งเป็น 1) นิทานที่มีเนื้อเรื่องรวมระหว่างความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม จำนวน 10 เรื่อง 2) นิทานที่มีเนื้อเรื่องเฉพาะประเพณี จำนวน 2 เรื่อง 3) นิทานที่มีเนื้อเรื่องเฉพาะความเชื่อ จำนวน 32 เรื่อง 4) นิทานที่มีเนื้อเรื่องเฉพาะพิธีกรรม จำนวน 8 เรื่อง และ 5) นิทานที่มีเนื้อเรื่องไม่กล่าวถึง

ทั้งความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม จำนวน 5 เรื่อง ทั้งนี้งานบางเรื่องมีเนื้อเรื่องทั้งข้อ 1 ข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 ดังการวิเคราะห์ต่อไปนี้

1.1 อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ

จากการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน พบว่า มีการนับถือและบูชาเทพอารักษ์เป็นจู่ โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ความศรัทธาบูชาเทพอารักษ์เป็นจู่เพื่อขอพร และความศรัทธาบูชาเทพอารักษ์เป็นจู่เพื่อสำนึกในความเมตตาและพระคุณของเทพอารักษ์เป็นจู่ ดังต่อไปนี้

1) ความศรัทธาบูชาเทพอารักษ์เป็นจู่เพื่อขอพร

นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ มีความเชื่อ ความศรัทธา บูชาเทพอารักษ์เป็นจู่เพื่อขอพรปรากฏ 6 เรื่อง โดยเนื้อเรื่องนำเสนอตัวละครที่มีความศรัทธาต่อเทพอารักษ์เป็นจู่เพื่อขอพรให้เทพอารักษ์เป็นจู่ดลบันดาลให้คนและสัตว์เลี้ยงในครอบครัวและหมู่บ้านมีความร่มเย็น และให้มีอากาศดี ฝนฟ้าตกตามฤดูกาล และพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ดังเรื่อง “เป็นจู่แห่งหมู่บ้านหงซาน” ได้กล่าวถึงตัวนกซึ่งเป็นเป็นจู่แห่งหมู่บ้านหงซานเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ท่านเคยตระเวนตรวจตราทั้งทะเลและขุนเขา ครั้นเมื่อสิ้นชีพไปแล้ววิญญาณของท่านก็เปลี่ยนกลายเป็นพญางู พญางูตัวนกคอยปกป้องรักษาชาวประมงและพ่อค้าทางเรือให้เดินเรือปลอดภัย ออกหาปลาได้ปลามากมาย ชาวประมงจึงพากันบูชาเป็นจู่ตัวนกเพื่อขอพรให้คลื่นลมสงบ ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และออกทะเลทุกครั้งแคล้วคลาดปลอดภัย ดังตัวอย่าง

1.1) เรื่อง เป็นจู่แห่งหมู่บ้านหงซาน

...船家渔民备下三生三熟供品，祭祀本主，祈求本主保佑风调雨顺，平安出海。（...ชาวเรือและชาวประมงจึงพร้อมใจกันจัดเครื่องเซ่นที่เป็นอาหารสุกสามอย่างและสัตว์สามชนิด ตั้งโต๊ะบูชาท่านเป็นจู่เพื่ออธิษฐานขอพรให้คลื่นลมสงบ ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และออกทะเลทุกครั้งโดยแคล้วคลาดปลอดภัย）(Yang, 2016, p. 82)

ในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “เป็นจู่ผู้เป็นราชามังกร” เล่าถึงเป็นจู่ที่เป็นมังกรได้ช่วยเหลือผู้คนในเขตเดียวไฮวในการควบคุมแม่น้ำอี๋ลู่เหยอ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาพื้นที่เดียวไฮวกก็ได้เก็บเกี่ยวพืชผลที่อุดมสมบูรณ์ทุกปี มีข้าวปลาอาหารเต็มยุ้งฉาง ผู้คนต่างมีชีวิตและความเป็นอยู่ร่มเย็นเป็นสุขมากขึ้นทุกปี ชาวบ้านจึงยกย่องราชามังกรองค์นี้เป็นเทพอารักษ์เป็นจู่ และพากันไปไหว้เป็นจู่ที่ศาลเจ้าแห่งราชามังกร และขอพรจากเทพอารักษ์เป็นจู่ให้มีธัญญาหารบริบูรณ์ ผู้คนอายุยืนขวัญเย็น ดังตัวอย่าง

1.2) เป็นจู่ผู้เป็นราชามังกร

...每年阴历三月二十三日，人们就到龙王庙来朝拜本主，祈求得到风调雨顺，五谷丰登，人寿年丰。（...และทุก ๆ วันที่ 23 ของเดือน 3 ตามจันทรคติแบบจีน ชาวบ้านต่างก็พากันไปไหว้เป็นจู่ที่ศาลเจ้าแห่งราชามังกร และขอพรให้ฝนฟ้าเป็นใจ ข้าวกล้าออกงาม ธัญญาหารบริบูรณ์ ผู้คนอายุยืนขวัญเย็น）(Yang, 2016, pp. 71-72)

จากตัวอย่าง นิทานพื้นบ้านเรื่อง เป็นจู่แห่งหมู่บ้านหงซาน และเป็นจู่ผู้เป็นราชามังกรแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเชื่อมโยงระหว่างประวัติศาสตร์และการดำรงอยู่ของผู้คน เป็นจู่เป็นที่จดจำในฐานะผู้ควบคุมและผู้ประทานทรัพยากรสำคัญ เช่น ลม ฝน และผลผลิตอันอุดมสมบูรณ์ พิธีกรรมประจำปีถือเป็นการรำลึกถึง “พร” ทางประวัติศาสตร์นี้เป็นระยะ ๆ ซึ่งเชื่อมโยงชะตากรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ไว้กับศรัทธาเป็นจู่ร่วมกัน กลุ่มชาติพันธุ์ไป๋มีความเชื่อ ความศรัทธาบูชาเทพอารักษ์เป็นจู่เพื่อขอพรในด้านความปลอดภัย ความสงบสุข ความร่มเย็น อากาศดี ฝนฟ้าตกตามฤดูกาล และพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์นี้ คือความเชื่อที่สัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในกลุ่ม

อันเป็นการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการอยู่รอดและการกำหนดขอบเขตทางชาติพันธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความมั่นคงและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มตลอดช่วงเวลาอันยาวนานจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไปมาถึงปัจจุบัน

2) ความศรัทธาบูชาเทพอารักษ์เป็นจู่เพื่อสำนึกในความเมตตาและพระคุณของเป็นจู่

ความเชื่อและความศรัทธาต่อเทพอารักษ์เป็นจู่เพื่อสำนึกในความเมตตาและพระคุณของเทพอารักษ์เป็นจู่ที่ทำความดีต่อปวงชน ในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน พบ 26 เรื่อง ซึ่งพระคุณของเทพอารักษ์เป็นจู่ที่ทำความดีต่อปวงชน อธิบายผ่านนิทานมีอยู่ 5 ประเด็น ได้แก่ ความเมตตา ความชอบธรรม ความจงรักภักดี ความกตัญญู และความกล้าหาญ ผู้คนธรรมดาหรือเทพที่มีคุณธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวจะได้รับการยกย่องเป็นเทพอารักษ์เป็นจู่ของแต่ละพื้นที่ ดังนี้

2.1) ความเมตตา

เรื่อง เป็นจู่แห่งภูเขาซีซาน เน้นความเมตตา กล่าวถึงอินหว่าที่เป็นชายหนุ่มซีซานใช้สมบัติเงินทองช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากจนในภูเขาซีซาน ความว่า

后来，忠厚老实的银娃用巨石恩赐的财宝建房娶妻，并救助山中贫苦的乡亲，因而被尊为本主。（อินหว่าผู้ซื่อสัตย์และใจดีได้ใช้สมบัติที่ได้รับจากหินยักษ์สร้างบ้าน แต่งงาน และช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากจนในภูเขา จึงได้รับการยกย่องให้เป็นเทพอารักษ์เป็นจู่）(Yang, 2016, p. 43)

2.2) ความชอบธรรม

เรื่อง องค์หญิงที่สามสละชีวิตเพื่อถอนพิษ เน้นความชอบธรรม โดยกล่าวถึง องค์หญิงที่สามที่เป็นธิดาของเจ้าถ้ำแห่งภูเขาผิงกุซานช่วยเหลือขงเบ้งซึ่งอยู่ฝ่ายตรงข้ามล้างพิษจากน้ำพุพิษให้ หลังจากนั้น นางก็ฆ่าตัวตายด้วยการชนหน้าผา ความว่า

后来，人们感她（三公主）大义，奉为本主。（ต่อมา ผู้คนต่างประทับใจในความเที่ยงธรรมของนาง (องค์หญิงที่สาม) และยกย่องนางเสมือนเป็นเทพอารักษ์เป็นจู่）(Yang, 2016, p. 81)

2.3) ความจงรักภักดี

เรื่อง กำไลเหล็กพันปี กล่าวถึงนางฉือซันที่เป็นพระชายาของเจ้าเมืองเมืองเต็งต่านเจ้าที่สละชีวิตเพื่อบ้านเมือง ความว่า

火烧松明楼五天之后，皮逻阁派兵打下施浪诏，断了邓赅诏去浪穹之路，然后派人下书给慈善夫人，要娶她为王妃，三天之后就 去迎亲。慈善夫人看完来信，立即写了回信...“鸭子不是鹅的伴，泥鳅搭鱼是两家。若要搭我成婚配，除非虫吃碓咀磨生疮！”皮逻阁大怒，点起精兵猛将，前来讨伐邓赅诏，慈善夫人领兵迎敌...慈善夫人也受了伤，行走不便，看看追兵快要赶上，慈善夫人便使尽全身之力，一个纵身跳进洱海。慈善夫人虽然死了，但是她的事迹一直在白族人民中代代相传，不少村落尊她为本主... (ห้าวันหลังจากเหตุการณ์เผาหอซงหมิง ผีหลัวเก้อได้ส่งกองทัพไปตีแคว้นซือล่งเจ้าจนแตกพ่าย และตัดเส้นทางจากแคว้นเต็งต่านเจ้าไปยังแคว้นล่งฉง จากนั้นจึงส่งคนไปนำสารถึงนางฉือซันว่า จะแต่งตั้งนางเป็นพระชายา และอีกสามวันจะมารับตัวนางไปเข้าพิธีสมรส เมื่อนางฉือซันอ่านสารแล้ว นางก็รีบเขียนจดหมายตอบกลับไป...”เปิดหาใช้คู่ของท่านไม่ ปลาไหลกับปลาก็คือคนละบ้าน หากคิดจะให้เข้าแต่งงานด้วย ก็ขอให้แมลงกัดครกจนเป็นแผลเสียก่อน!” ผีหลัวเก้อโกรธจัด จึงระดมทหารฝีมือดีและเหล่าแม่ทัพผู้เก่งกล้า ยกทัพมาปราบแคว้นเต็งต่านจ้าว นางฉือซันจึงนำกำลังทหารออกไปรับศึก...นางฉือซันเองก็ได้รับบาดเจ็บจนเดินไม่สะดวก เมื่อเห็นว่ากองทหารที่ไล่ตามมาใกล้จะทัน นางจึงรวบรวมกำลังทั้งหมดที่มี กระโดดสุดแรงลงไปในทะเลสาบเอ๋อร์ไห่ แม่นางฉือซันจะเสียชีวิตไปแล้ว แต่เรื่องราววีรกรรมของนางยังคงได้รับการเล่าขานสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นในหมู่ชาวไป๋ และมีหมู่บ้านหลายแห่งยกย่องนางให้เป็นเทพอารักษ์เป็นจู่ (Yang, 2016, p. 30)

2.4) ความกตัญญู

เรื่อง เป็นจู่แห่งหมู่บ้านเปาต้าอี กล่าวถึงหลี่เหวินจินที่เป็นชายหนุ่มเมืองลู่เฟิงค้นหาสมุนไพรเพื่อช่วยแม่ที่ป่วยหนัก ท้ายสุดกระโดดหน้าผาลงไปรวมไว้อาลัยแม่เมื่อได้ยินข่าวว่าแม่เสียชีวิต ความว่า

李文錦采药医亲的事迹传遍了家家户户，大家被他的孝心感动了，把他奉为本境福主。(เรื่องราวของหลี่เหวินจินที่เก็บสมุนไพรมารักษาแม่แพร่กระจายไปทั่วทุกบ้าน ทุกคนต่างประทับใจในความกตัญญูของเขาและยกย่องเขาเสมือนเป็นเทพอารักษ์เป็นจู่ประจำท้องถิ่น (Yang, 2016, p. 52)

2.5) ความกล้าหาญ

เรื่อง ต้าเฮยเทียนเส้นเป็นจู่แห่งเขาชิงซาน กล่าวถึงหลี่จื่อฟาง ที่เป็นชาวประมงต่อสู้กับปีศาจเพื่อกำจัดปีศาจที่มาคุกคามชาวบ้าน ชาวบ้านจึงยกย่อง หลี่จื่อฟางเป็นเทพอารักษ์เป็นจู่ ความว่า

迦叶尊者得知庶民有难…传与芝芳上天向托塔天王借刀之法。芝芳一试，确能上天，果然借到李靖的三十六把刀，斩妖除魔。乡亲们大喜！还赞扬他：“芝芳生来胆气豪，为民除害斩魔妖；威风凛凛妖除尽，国泰民安风雨调…”便拜他为本村之主。(เมื่อพระกัลลสะเถระทราบข่าวชาวบ้านกำลังประสบความเดือดร้อน... จึงถ่ายทอดวิธีขึ้นสวรรค์ไปยืมดาบจากถักทะเลที่ฮ่องให้แก่จื่อฟาง จื่อฟางจึงลงทำตาม และก็สามารถขึ้นสวรรค์ได้จริง อีกทั้งยังยืมดาบทั้งสามสิบหกเล่มของหลี่จิ้งมาได้อีก เพื่อนำมาใช้ปราบปีศาจและกำจัดภูติผี ชาวบ้านต่างพากันดีใจเป็นอย่างมาก และพากันกล่าวสรรเสริญเขาว่า “จื่อฟางเกิดมาพร้อมความกล้าหาญกำจัดปีศาจร้ายเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านองอาจเกรียงไกร ปราบปีศาจจนสิ้น บ้านเมืองสงบสุข ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล...” จากนั้นชาวบ้านจึงพร้อมใจกันยกย่องจื่อฟางให้เป็นเทพอารักษ์เป็นจู่ประจำหมู่บ้าน (Yang, 2016, p. 57)

จากนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ข้างต้นที่นำเสนอคุณธรรมทั้ง 5 ด้าน แสดงให้เห็นถึงความเชื่อและความศรัทธาต่อเทพอารักษ์เป็นจู่เพื่อสำนึกในความเมตตาและพระคุณของเทพอารักษ์เป็นจู่ที่มีความดีต่อชาติพันธุ์ไป๋ เป็นการประกอบสร้างคุณค่าของอัตลักษณ์กลุ่มให้กลายเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เพื่อคอยเตือนให้กลุ่มเป็นคนมีคุณธรรมหรือตระหนักว่าผู้ที่มีคุณธรรมต้องมีความเมตตา ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี ความกตัญญู หรือความกล้าหาญ จึงจะเป็นผู้ที่ได้รับการนับถือของกลุ่ม ซึ่งเมื่อเสียชีวิตแล้วก็จะได้รับการยกย่องว่าเป็นเทพอารักษ์เป็นจู่ของกลุ่มชน นิทานเป็นจู่ที่อธิบายคุณธรรมต่าง ๆ ของเป็นจู่จึงถูกนำมาสืบทอดและผลิตซ้ำจากรุ่นสู่รุ่น แสดงถึงระบบค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ และสามารถบ่งบอกให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไป๋นั้นเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญแก่คุณธรรมอย่างมาก คุณธรรมต่าง ๆ นั้นจึงกลายเป็นขอบเขตที่แบ่งแยกระหว่าง “กลุ่มชาติพันธุ์ไป๋” กับ “ผู้อื่น” ซึ่งเป็นพลังสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อย่างมั่นคงต่อไป

1.2 อัตลักษณ์ด้านประเพณี

นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ จากชุดรำนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน มีเนื้อเรื่องเกี่ยวประเพณีของเทศกาลเป็นจู่เจีย (Benzhu Jie 本主节 ซึ่งเป็นเทศกาลรำลึกถึงเทพอารักษ์เป็นจู่) ปรากฏ 17 เรื่อง โดยเนื้อเรื่องกล่าวถึงเทศกาลเป็นจู่เจียเป็นอัตลักษณ์ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ อันมีเอกลักษณ์ ประเพณีในเทศกาลเป็นจู่เจีย มีกำหนดวันเวลาในการฉลองแตกต่างกันตามแต่ละพื้นที่ในอำเภอเอ๋อร์หยวน เนื่องจากเทพอารักษ์เป็นจู่แต่ละพื้นที่นับถือแตกต่างกัน ประเพณีการฉลองเทศกาลเป็นจู่เจียส่วนใหญ่จะอัญเชิญรูปปั้นเป็นจู่จากศาลเจ้าเป็นจู่ไปยังพระราชวังชั่วคราวในหมู่บ้านเพื่อร่วมเฉลิมฉลองกัน ในประเพณีมีการแสดงระบำมังกรและเชิดสิงโต การร้องเพลงพื้นบ้านและการเต้นรำ บางแห่งมีการแสดงงิ้วขนาดใหญ่เพื่อเฉลิมฉลอง นอกจากนี้ยังมีการฆ่าหมู ไก่ หรือแกะ เพื่อบูชาเทพอารักษ์เป็นจู่ หลังจากสิ้นสุดเทศกาลจึงนำรูปปั้นเป็นจู่กลับไปยังศาลเจ้า บางหมู่บ้านอาจยังมีการเฉลิมฉลองพิเศษเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติของเป็นจู่ด้วย เช่น หมู่บ้านต้าอี๋ซุนยังมีการแสดง ซึ่งเตาฮุย มีการนำมิด 36 เล่ม มาเสียบบนบันไดไม้ ผู้แสดงจะปีนขึ้นลงตามมิดเหล่านั้น เพื่อรำลึกถึงเรื่องราวของหลี่จื่อฟางที่ไปยืมมิดวิเศษขับไล่ปีศาจ ทั้งนี้หมู่บ้านสิบแปดหมู่บ้านเขตชานอิง

ยังเสียบดอกไม้และกิ่งไม้เต็มหมู่บ้านเพื่อรำลึกถึงเรื่องราวของจิ้งจอกที่นำกองทัพอพยประชาชนใช้ดอกไม้เพื่อดึงดูดฝูงผึ้งและช่วยขับไล่ศัตรูที่มารุกราน ดังปรากฏในตัวอย่างนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ปู้ ดังนี้

1.2.1 เรื่อง เป็นจู่หยังกานเงิน

... 每年正月十八日是本主诞辰... 五大村的男女老幼都要敲锣打鼓到本主庙将本主木雕像抬到平坝，搭棚供奉，并表演歌舞，打霸王鞭，唱戏。让本主老爷与全村共享欢乐。(ทุกปีในวันที่ 18 ของเดือน 1 ตามปฏิทินจันทรคติแบบจีน จะมีการจัดงานฉลองวันเกิดของเป็นจู่...ชาย หญิง และเด็กจากห้าหมู่บ้านจะไปศาลเจ้าเป็นจู่พร้อมกับเสียงฆ้องและกลอง ตีกลองตีลั่นฆ้องโดยแบกรูปปั้นไม้ของเป็นจู่ไปยังที่หมู่บ้าน ตั้งเต็นท์เพื่อบูชาเป็นจู่และแสดงเพลงพื้นบ้าน การเต้นรำ มีการขับร้อง รำป่าหวงเปียน และแสดงงิ้ว ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้าน เพื่อยกย่องเทพอารักษ์เป็นจู่ร่วมแบ่งปันความสุขกับคนทั้งหมู่บ้าน) (Yang, 2016, p. 44)

1.2.2 เรื่อง ต้าเฮยเทียนเสิน เป็นจู่แห่งเขาชิงซาน

... 每年正月初四，要敲锣打鼓，耍龙耍狮。用精雕细刻的彩轿去接本主回村过年，并举行上刀会表示除妖。直至初八送回本主庙。(...ทุกปีในวันที่ 4 เดือน 1 ตามปฏิทินจันทรคติแบบจีน จะมีการเฉลิมฉลองอย่างครึกครื้นด้วยเสียงฆ้องและกลอง ตีกลองตีลั่นฆ้อง รวมถึงการแสดงระบำมังกรและเชิดสิงโต มีการใช้เกี้ยวไม้ที่สลักอย่างวิจิตรบรรจงเพื่ออัญเชิญเทพอารักษ์เป็นจู่กลับมาอยู่หมู่บ้านเพื่อเฉลิมฉลองปีใหม่ อีกทั้งมีการทำพิธีชั่งเตาสู่ ซึ่งสื่อถึงการใช้มีดดาบขับไล่ปีศาจ จากนั้นเป็นจู่จะอัญเชิญกลับไปยังวัดในวันที่ 8 ของเดือน 1 ตามปฏิทินจันทรคติแบบจีน) (Yang, 2016, p. 57)

1.2.3 เรื่อง เป็นจู่แห่งสิบแปดหมู่บ้าน

... 每年二月十五，十八村百姓都要在北沙河坝插满树枝和花枝。为张静助威呐喊... (ทุกปีในวันที่ 15 ของเดือน 2 ตามปฏิทินจันทรคติแบบจีน ชาวบ้านจากสิบแปดหมู่บ้านจะนำกิ่งไม้และดอกไม้ไปเสียบไว้ที่เขื่อนแม่น้ำเป่ยซาเพื่อเป็นกำลังใจให้จิ้งจอก...) (Yang, 2016, p. 58)



ภาพที่ 3 พิธีกรรมอัญเชิญต้อนรับเป็นจู่แห่งหมู่บ้านเฟิงอีวี่

ที่มา: Wu, 2026a

ตัวอย่างนิทานพื้นบ้านข้างต้นกล่าวถึงประเพณีในเทศกาลเป็นจู่เจีย ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในการประกอบสร้างและธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่ม เรื่องเล่าเกี่ยวกับเป็นจู่วิบุรุษท้องถิ่นและเหตุการณ์สำคัญในอดีตได้รับการสืบทอดผ่านประเพณีและกิจกรรมเฉลิมฉลองประจำปีในเทศกาลเป็นจู่เจีย แม้ว่าประเพณีในเทศกาลเป็นจู่เจียบางอย่างในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคม แต่อัตลักษณ์เหล่านี้ยังทำหน้าที่สร้างความรับรู้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมเทศกาลของผู้คนจึงเป็นการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มและเป็นการยืนยันถึงความเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ไปอย่างภาคภูมิใจ นอกจากนี้ประเพณี

ในเทศกาลเป็นจู่เจียยังทำหน้าที่แสดงอัตลักษณ์ที่แตกต่างระหว่าง “พวกเรา” และ “พวกเขา” ผ่านการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมและการรับรู้ความเชื่อความศรัทธาต่อเทพอารักษ์เป็นจู่ แม้ว่าสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง แต่การอัญเชิญเป็นจู่ การถวายเครื่องบูชาเพื่อเคารพเป็นจู่ และการแสดงพื้นบ้านที่สืบทอดมายาวนานยังคงเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวกู๋ไป

1.3 อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม

นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กู๋ไป จากชุดธรรมเนียมพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรม ปรากฏ 23 เรื่อง โดยเนื้อเรื่องกล่าวถึงพิธีกรรมบูชาเทพอารักษ์เป็นจู่เป็นอัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กู๋ไปที่แสดงความศรัทธาต่อเทพอารักษ์เป็นจู่ การบูชาเป็นจู่แบ่งเป็นสองลักษณะ คือเมื่อครอบครัวมีงานสำคัญ เช่น ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน เป็นต้น และเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลเป็นจู่เจีย ฯลฯ กรณีจัดพิธีการบูชาเป็นจู่เมื่อในครอบครัวมีงานสำคัญ ดังที่ นิทาน “เป็นจู่แห่งหมู่บ้านเปาต้าอี” อธิบายว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านเปาต้าอีให้ความเคารพและศรัทธาต่อเป็นจู่อย่างมาก ทั้งในฐานะผู้ประทานพรและมีเมตตาแก่ผู้คน พวกเขาได้เล่าเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ให้ท่านทราบ และยังเล่าความในใจให้ท่านฟัง ทั้งนี้ครอบครัวใดสร้างบ้านใหม่หรือต้อนรับเจ้าสาวคนใหม่หรือมีบุตรเกิดใหม่ในครอบครัว พวกเขาจะไปแจ้งเป็นจู่ที่ศาลเจ้าและถวายเครื่องบูชา กรณีจัดพิธีการบูชาเป็นจู่ในเทศกาลสำคัญ ดังนี้

1.3.1 เรื่อง เป็นจู่แห่งหมู่บ้านเปาต้าอี

...据说，这位本主不但保护着全村百姓的生命财产，使他们安居乐业，连那些外出做事的人，他也保护。当地人民对这位本主寄予莫大的信赖，既尊崇他为造福于民的福主，又把他当做老百姓的一员。哪有什么大事也要向他报告，心中想什么事也向他诉说；村子里谁家盖了新房，谁家接了媳妇谁家添了孙子都要上庙报给本主“武生哥”。武生哥这一天，本主庙里香烟缭绕，灯烛辉煌，主人家在这里大宴宾客... (...กล่าวกันว่า “เป็นจู่” ผู้นี้ไม่เพียงแต่คุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน ให้พวกเขาอยู่อาศัยอย่างสงบสุขและมีความสุขเท่านั้น แม้กระทั่งคนที่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านท่านก็ยังคุ้มครองด้วย ชาวบ้านในท้องถิ่นต่างมีความเชื่อมั่นอย่างสูงต่อเป็นจู่ผู้นี้ พวกเขาเคารพยกย่องท่านในฐานะเทพผู้ประทานความสุขความเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้คน และยังถือว่าท่านเป็นเสมือนสมาชิกคนหนึ่งหมู่บ้าน เมื่อครอบครัวใดมีเหตุการณ์สำคัญ เช่น สร้างบ้านใหม่ รับสะใภ้ใหม่ หรือได้หลานคนใหม่ก็จะต้องไปแจ้งให้ “อู่เซิงเกอ” ซึ่งเป็นเป็นจู่ให้ทราบ พวกเขาจะบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่อยู่ในใจให้ท่านทราบ ในวันของ “อู่เซิงเกอ” ศาลเจ้าเป็นจู่จะขออวลไปด้วยควันธูปและแสงเทียนสว่างไสว เจ้าภาพจะจัดงานเลี้ยงใหญ่ต้อนรับแขกผู้มาเยือนอย่างดี...) (Yang, 2016, p. 51)

นอกจากนี้ ยังมีนิทานพื้นบ้านได้อธิบายขั้นตอนการทำพิธีอย่างละเอียด เช่น นิทาน “เป็นจู่แห่งหงซาน” กล่าวถึงเป็นจู่แห่งหมู่บ้านต้าเจี้ยนผิงเป็นลูกชายของเป็นจู่แห่งหงซาน ช่วงวันตรุษจีนเป็นจู่ที่เป็นลูกชายต้อนรับเป็นจู่ที่เป็นบิดามารดาของตรุษจีนที่หมู่บ้านต้าเจี้ยนผิง จึงมีพิธีอัญเชิญต้อนรับเป็นจู่แห่งหงซานไปยังหมู่บ้านต้าเจี้ยนผิงและหมู่บ้านคังไห่ ช่วงวันที่ 4-7 เดือนที่หนึ่งตามปฏิทินจันทรคติแบบจีน ดังนี้

1.3.2 เรื่อง เป็นจู่แห่งหงซาน

车过当年战场的无头丫口时，掌佛人用一块红布急蒙住本主眼睛，以免再遭暗枪冷箭。也不准长育村人到车前观看。在锣鼓和鸣炮声和人们的大吼大叫中，疾拖车让本主瞬间冲过丫口。（เมื่อขบวนรถเคลื่อนผ่านบริเวณอุโมงค์ยาวโข่ว ซึ่งเป็นสถานที่สมรภูมิรบในอดีต ผู้ประกอบพิธีจะใช้ผ้าสีแดงปิดดวงตาของเป็นจู่อย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันไม่ให้เทพต้องเผชิญกับการลอบโจมตีหรืออันตรายจากธนูและอาวุธอีกครั้ง นอกจากนี้ยังห้ามคนจากหมู่บ้านฉางอี๋เข้าใกล้บริเวณด้านหน้าขบวนรถเพื่อชมพิธี เมื่อเสียงฆ้องกลอง เสียงประทัดและเสียงโห่ร้องของผู้คนดังกึกก้อง ชาวบ้านจะเร่งลากรถอย่างรวดเร็ว เพื่อให้องค์เทพเป็นจู่ผ่านช่องเขาแห่งนี้ไปในเวลาอันสั้น) (Yang, 2016, p. 83)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า พิธีกรรมบูชาเทพอารักษ์เป็นจุดสะท้อนอัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไปอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นแบบแผนปฏิบัติที่ชุมชนยึดถือและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งยังฝังรากอยู่ในวิถีชีวิตของชาวไป่ พิธีกรรมดังกล่าวเป็นผลจากความเชื่อและความศรัทธาต่อเป็นจุดที่ถูกสร้างความหมายในเชิงสัญลักษณ์และผลิตซ้ำผ่านนิทานพื้นบ้านของกลุ่ม ซึ่งช่วยอธิบายที่มาของพิธีกรรมและเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน นอกจากนี้ องค์ประกอบต่าง ๆ ของพิธีกรรมยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงสมาชิกในชุมชนเข้ากับประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และคุณค่าของชาวไป่ กล่าวได้ว่า พิธีกรรมบูชาเป็นจุดไม่เพียงแต่แสดงออกถึงความเคารพ ความศรัทธาต่อเป็นจุดเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสืบทอด และต่อยอดอัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไปให้ดำรงอยู่ในสังคมร่วมสมัยอีกด้วย

2. เทศกาลหัวป่าเจีย (Huoba Jie 火把节): อัตลักษณ์ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่

นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับหัวป่าเจีย ปรากฏ 2 เรื่อง โดยเนื้อเรื่องกล่าวถึงเทศกาลหัวป่าเจียหรือเทศกาลคบไฟ เป็นเทศกาลที่กลุ่มชาติพันธุ์ไป่ระลึกถึงนางฉือซันที่เป็นพระชายาของเจ้าเมืองเมืองเต็งต่านเจ้า มีนิทานเล่ากันว่า ในสมัยราชวงศ์ถัง เหมิงเซ่อเจ้าพยายามผนวกอาณาจักรเจ้าทั้งห้า จึงล่อลวงเจ้าเมืองของเมืองทั้งห้าเจ้าไปงานเลี้ยง โดยอ้างว่าเป็นงานบูชาบรรพบุรุษ จากนั้นมีการจุดไฟเผาหอขงหมิงที่สร้างด้วยไม้เกียะ จึงทำให้เจ้าเมืองของเมืองทั้งห้าเจ้านั้นถูกเผาจนไหม้ นางฉือซันพระชายาของเจ้าเมืองเมืองเต็งต่านเจ้าค้นหาศพพระสวามีในกองเถ้าถ่านด้วยมือเปล่า จนพบศพที่ไหม้เกรียมของพระสวามี ซึ่งนางได้สังเกตเห็นกำไลเหล็กที่เคยสวมให้พระสวามี นีวทั้งสิบของนางเปื้อนเลือด ต่อมานางปฏิเสธที่จะยอมจำนนต่อเหมิงเซ่อเจ้า แต่สู้กำลังของกองทัพเหมิงเซ่อเจ้าไม่ไหว จึงกระโดดลงทะเลสาบเอ๋อร์ไห่เพื่อพลีชีพ เพื่อระลึกถึงความจงรักภักดีและความกล้าหาญของนางฉือซัน ชาวไป่จึงค่อย ๆ พัฒนาเทศกาลคบไฟขึ้นมา โดยคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้ เช่น การจุดคบไฟ การขี่ม้ารอบเมือง และการย้อมเล็บเป็นสีแดง ดังปรากฏในตัวอย่างนิทานต่อไปนี้

2.1 เรื่อง เทศกาลคบไฟ “หัวป่าเจีย”

...为了纪念她，人们每年廿五日的晚上要过火把节。到这天晚上，他们骑上飞马，打起红彤彤的火把，绕着大理大理城奔来奔去，表示搭救五诏的样。就在这个时节，女人们也都用红色凤仙花把十个指甲染得鲜红，来纪念柏节圣妃对丈夫的忠贞爱情。（...เพื่อเป็นการระลึกถึงพระนาง ผู้คนจึงจัดงานเทศกาลหัวป่าเจียในคืนวันที่ 25 ตามปฏิทินจันทรคติแบบจีนของทุกปี คืนนั้นพวกเขาจะขี่ม้า จุดคบไฟสีแดงสด และวิ่งรอบเมืองต้าหลี่ เป็นสัญลักษณ์การกอบกู้ทำอาณาจักรเจ้า ในช่วงเวลานี้ผู้หญิงจะย้อมเล็บทั้งสิบนิ้วเป็นสีแดงสดด้วยดอกเทียนบ้าน เพื่อเป็นการระลึกถึงความรักที่ไม่เปลี่ยนแปลงของพระชายาไป่เจีย ซึ่งเป็นตำแหน่งของนางฉือซัน ที่มีต่อพระสวามี) (Yang, 2016, p. 27)

2.2 เรื่อง กำไลเหล็กพันปี

...火把节小伙子们跑马，男女老幼要火把就是为了纪念她（慈善夫人）。白族妇女在火把节晚上捂红指甲的风俗据说也是纪念慈善夫人... (...ในช่วงเทศกาลหัวป่าเจีย บรรดาหนุ่ม ๆ จะขี่ม้า และชายหญิงรวมถึงเด็ก ๆ จะถือคบไฟเพื่อระลึกถึงนางฉือซัน ธรรมเนียมของสตรีชาวไป่ที่ย้อมเล็บเป็นสีแดงในคืนเทศกาลหัวป่าเจียกล่าวกันว่า เป็นการระลึกถึงนางฉือซันเช่นกัน) (Yang, 2016, p. 30)



ภาพที่ 4 คบไฟในเทศกาล “หัวป่าเจีย” อำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่

ที่มา: Eryuan Culture and Tourism [ECT], 2024

เทศกาลหัวป่าเจียสะท้อนอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไป่ที่ถูกประกอบสร้างและธำรงไว้เพื่อแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่ม แม้เรื่องราวของนางฉือซันอาจประกอบสร้างผ่านข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์กับจินตนาการของกลุ่มที่เล่าสืบต่อกันมาในนิทานพื้นบ้าน แต่เรื่องเล่าในนิทานพื้นบ้านเป็นที่รับรู้ของชาวไป่เพื่อยอมรับความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มและสืบทอดเทศกาลของกลุ่มจนถึงปัจจุบัน การประกอบพิธีกรรมและการปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีในเทศกาลหัวป่าเจีย จึงเป็นกระบวนการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไป่ที่สัมพันธ์กับความจงรักภักดี ความกล้าหาญ และการเสียสละ ซึ่งเป็นคุณค่าที่กลุ่มต้องรักษาไว้เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มอย่างชัดเจน เทศกาลหัวป่าเจียจึงเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยสัญลักษณ์ที่หลากหลาย เช่น คบไฟ และการทาล้างสีแดง สัญลักษณ์ดังกล่าวทำหน้าที่ถ่ายทอดความหมายเกี่ยวกับความกล้าหาญ ความจงรักภักดี และความเสียสละของนางฉือซัน โดยสัญลักษณ์เหล่านี้ได้รับการตีความและรับรู้ร่วมกันภายในกลุ่มชาติพันธุ์ไป่เชื่อมโยงสมาชิกกลุ่มกับอดีตและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมเดียวกัน ดังนั้น การเข้าร่วมเทศกาลหัวป่าเจียจึงเป็นทั้งการแสดงออกถึงการยอมรับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเอง และการมีส่วนร่วมการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ให้คงอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไป



ภาพที่ 5 เฟิงหวงเม่า (หมวกหงส์จีน) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไป่ ใช้เฉพาะในเขตเฟิงฮั่ว อำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่

ที่มา : Wu, 2026b, ภาพนี้ปรับโดย DoubaoAI (Version 12.2.1, September, 2026)

3. เฟิงหวงเมา (Feng Huang Mao 凤凰帽): อัตลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไ้

นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไ้ จากชุดรณนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับเฟิงหวงเมาหรือหมวกหงส์จีน ปรากฏ 3 เรื่อง โดยเนื้อเรื่องกล่าวถึงเฟิงหวงเมา หมายถึง หมวกหงส์จีน ภาษาไ้เรียกว่า ตื่อจี หรือ เติงจี (蹬吉 Dengji) เป็นหมวกที่สตรีชาวไ้นิยมสวมใส่กัน มีรูปทรงคล้ายหงส์จีน ปักลวดลายมงคลและประดับด้วยเครื่องประดับเงินนาาชนิด (Yang, 2016) ดังปรากฏในนิทาน “หมวกหงส์จีน” อธิบายความเป็นมาของหมวกหงส์จีนว่า สมัยก่อนที่เขตเฟิงอี่มีหญิงชาวไ้ผู้ขยันขันแข็งคนหนึ่งที่เป็นผ้าพัน ด้วยความกตัญญูต่อมารดา ความขยัน และความกล้าหาญของนางทำให้หงส์จีนโปรดปราน จนได้รับหมวกหงส์จีน ต่อมานางหลบหนีการแต่งงานที่ถูกบังคับจากกษัตริย์และได้แต่งงานกับนายพรานที่นางรัก เพื่อเป็นการระลึกถึงหญิงผู้ผ้าพันผู้นี้ สตรีชาวไ้จึงค่อย ๆ พัฒนาการนิยมการสวมหมวกหงส์จีนจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของเครื่องแต่งกายประจำกลุ่ม ดังนิทาน เรื่อง “เป็นจู่ฮู่เหล่าเหยียบขี้ไล่ปีศาจ” ได้กล่าวถึงหญิงสาวชาวไ้ชื่อโต้วฮวาได้รับความช่วยเหลือจากเทพอารักษ์เป็นจู่ นางใช้หมวกหงส์จีนที่ได้รับมอบจากเป็นจู่ช่วยคนรักของนางชื่ออาอิง ซึ่งถูกปีศาจร้ายลักพาตัวไป ดังนั้นทุกปีช่วงเทศกาลเป็นจู่สตรีชาวไ้ในท้องถิ่นจะสวมหมวกหงส์จีน ดังตัวอย่างและการวิเคราะห์ต่อไปนี้

3.1 เรื่อง หมวกหงส์จีน

... 凤凰远远看见这位勤劳的砍柴女，很是高兴，便吩咐孔雀说：“这位樵女勤劳勇敢，送她一顶凤凰帽吧！”... 后来，白族姑娘为了纪念勤劳勇敢，淳朴坚贞的樵女，人人都喜欢戴金光灿灿的五彩凤凰帽。（...หงส์จีนมองเห็นสาวผ้าพันผู้ขยันขันแข็งจากระยะไกลและรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง จากนั้นจึงสั่งนกยูงว่า “สาวผ้าพันคนนี้ขยันและกล้าหาญชาญชัย จึงมอบหมวกหงส์จีนใบหนึ่งให้นางเสียเถอะ!”...ต่อมา เพื่อเป็นการระลึกถึงสาวผ้าพันผู้ขยันขันแข็ง กล้าหาญ เรียบง่าย และแน่วแน่ เหล่าหญิงจึงนิยมสวมหมวกหงส์จีนที่มีสีสันสดใสและแสงเหลือทองอร่าม...) (Yang, 2016, p. 41)

3.2 เรื่อง เป็นจู่ฮู่เหล่าเหยียบขี้ไล่ปีศาจ

... (五老爷)把鸡一扭，变成一顶鲜艳的帽子一蹬吉... 豆花摘下蹬吉对准黑面妖猛打，黑面妖支持不住想往外逃... 从此，哨横乡一带的白族小伙子和姑娘，每逢本主节就踩高跷，戴蹬吉，耍马跳舞，尽情娱乐。（...เป็นจู่ฮู่เหล่าเหยียบขี้ไล่ปีศาจกลายเป็นหมวกสีสันสดใสใบหนึ่ง เรียกว่าหมวกเติงจี...โต้วฮวาถอดหมวกเติงจีออกแล้วฟาดไล่ปีศาจหน้าดำอย่างแรง ปีศาจหน้าดำทนมโห่ไหวและพยายามหนีไป...ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หม่มสาวชาวไ้ในเขตเซ้าเหิงจะเดินไม้ต่อขา สวมหมวกเติงจี รำระบำม้ากันอย่างสนุกสนานเต็มที่ในช่วงเทศกาลเป็นจู่เจีย) (Yang, 2016, p. 85)

จากตัวอย่างนิทานพื้นบ้าน เรื่อง หมวกหงส์จีน และเรื่อง เป็นจู่ฮู่เหล่าเหยียบขี้ไล่ปีศาจ ลี้อัตลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกายที่แสดงความงามด้านหัตถกรรมอย่างมีศิลปะที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมของชาวไ้ รวมทั้งแทรกคุณธรรมและโลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไ้ การสวมหมวกหงส์จีน จึงอธิบายผ่านสัญลักษณ์ว่ารูปสัญลักษณ์ที่มีลักษณะคล้ายหงส์ของหมวกหงส์จีนสื่อความหมายถึง สิริมงคลในการสวมใส่ตามความศรัทธาของชาวไ้ที่ศรัทธาเทพ ในความหมายสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมวกหงส์จีนเป็นรหัสทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความกล้าหาญในการต่อสู้กับปีศาจของบรรพบุรุษ หมวกหงส์จีนจึงสื่อสัญลักษณ์ผู้กล้าหาญที่เมื่อสวมใส่หมวกหงส์จีนแล้วจะมีความฮึกเหิมในการเป็นนักต่อสู้เพื่อพิทักษ์ผู้อื่น นิทานที่เล่าถึงหมวกหงส์จีนจึงเชื่อมโยงเรื่องเล่าในนิทานพื้นบ้านกับการดำเนินชีวิตของชาวไ้ที่แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มอย่างชัดเจนผ่านการยอมรับเทพหงส์จีนและเทพอารักษ์เป็นจู่ โดยสืบทอดจนถึงปัจจุบัน การสวมหมวกหงส์จีนเปรียบเสมือนการยกย่องและศรัทธาบรรพบุรุษที่เคยต่อสู้เพื่อปกป้องเอกราชและยังต่อยอดอัตลักษณ์ของกลุ่มตลอดจนคุณค่าทางคุณธรรมที่ชุมชนสืบทอดเป็นแนวปฏิบัติในการเคารพบูชาบรรพบุรุษและผู้กล้าหาญของกลุ่ม อันเป็นบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของกลุ่มชาติพันธุ์ไ้ ขณะเดียวกันหมวกหงส์จีนยังทำหน้าที่แบ่งความเป็น “พวกเรา” ออกจาก “พวกเขา” แม้ว่าสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชาวไ้เปลี่ยนแปลงไปตาม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่การสวมหมวกหงส์จีนยังปรากฏการสืบทอดในเทศกาลสำคัญของชาวจีนไปและยังคงเป็นสัญญาณที่แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไปได้อย่างชัดเจน

สรุปผลการวิจัย

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไปที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป จากชุดรวมนิทานพื้นบ้านจีนฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน มี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) เทพอาร์กซ์เป็นजू อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ปรากฏจำนวน 32 เรื่อง 2) เทศกาลหัวป่าเจีย หรือเทศกาลคบไฟ อัตลักษณ์ด้านประเพณี ปรากฏจำนวน 2 เรื่อง และ 3) เฟิงหวงเม่า (หมวกหงส์จีน) อัตลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกาย ปรากฏจำนวน 3 เรื่อง ทั้งนี้ อัตลักษณ์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านดังกล่าวนับเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นเพื่อสื่อความหมายและแสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ไปอย่างน่าสนใจ

การอภิปรายผลการวิจัย

นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไปไม่ได้เป็นเพียงข้อมูลทางมรดกวัฒนธรรมที่สืบทอดผ่านวรรณกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกทางสังคมที่กลุ่มชาติพันธุ์ไปสร้างขึ้น เพื่อสร้างความหมายทางอัตลักษณ์กลุ่ม สืบทอดและธำรงอัตลักษณ์กลุ่มผ่านความเชื่อ ความศรัทธา ประเพณี พิธีกรรม และเครื่องแต่งกาย โดยแผ่รศทางวัฒนธรรมที่กลุ่มรับรู้ร่วมกันอย่างภาคภูมิใจในความเป็นไป ผลการศึกษาที่นำเสนอให้เห็นถึงการนับถือเทพอาร์กซ์เป็นजूนับว่า มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ไปเคารพและศรัทธาต่อเทพเป็นजू มาจนถึงปัจจุบัน ดังที่ Xu (2021) ได้ศึกษาบทบาทของพิธีกรรมการบูชาเป็นजूแห่งหมู่บ้านเหอซุน และสรุปว่าพิธีกรรมบูชาเป็นजूทำหน้าที่ในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่งเสริมความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกในชุมชน เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้าน และเป็นการธำรงรักษาวรรณกรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไปไว้นอกจากนี้ในงานของ Bai (2017) ศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับการนับถือเป็นजूของกลุ่มชาติพันธุ์ไปตามมุมมองมานุษยวิทยา โดยสรุปว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไปได้รับการรับรองทางวัฒนธรรมจากภาครัฐ เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์ไปแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่ม โดยเฉพาะการนับถือเป็นजूเพื่อแสดงตัวตนของกลุ่มผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม

ส่วนเทศกาลหัวป่าเจียหรือเทศกาลคบไฟ เป็นประเพณีสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไปในภูมิภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ดังงานของ Xiang and Chen (2020) ที่ศึกษาเปรียบเทียบเทศกาลหัวป่าเจียระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไป อี้ หว่า น่าซี ลาหู่ และสิซุ โดยสรุปว่าตำนานเทศกาลหัวป่าเจียมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่อาจมีความแตกต่างกันในตัวพิธีกรรมไปบ้างในแต่ละท้องถิ่น ต้นกำเนิดของเทศกาลเริ่มจากความศรัทธาและความเคารพในไฟ เทพ วีรบุรุษหรือบรรพบุรุษ รวมทั้งพลังเหนือธรรมชาติ ทั้งหมดนี้เป็นสัญญาณทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไปทั่วไป เทศกาลหัวป่าเจียจึงทำหน้าที่ประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไปหรือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มและกระบวนการประกอบสร้างทางวัฒนธรรมเหล่านี้ยังสร้างความรู้สึกร่วมของกลุ่มได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งสะท้อนโลกทัศน์ ระบบคุณค่า รสนิยมทางสุนทรียภาพ และวิถีคิดในการดำเนินชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น เทศกาลหัวป่าเจียของกลุ่มชาติพันธุ์ไปจึงเป็นพิธีการที่จัดขึ้นเพื่อแสดงอัตลักษณ์สำคัญของกลุ่ม โดยจัดขึ้นเพื่อระลึกถึงนางฉือซันที่เป็นเป็นजूบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองต้าหลี่ จึงสื่อสัญญาณที่เป็นรหัสวัฒนธรรมสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไปถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่าในนิทานพื้นบ้านและสืบทอดมาถึงปัจจุบัน และเทศกาลหัวป่าเจียของกลุ่มชาติพันธุ์ไปยังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ระดับมณฑลยูนนานในปี ค.ศ. 2013 (Dali Intangible Cultural Heritage Protection Center [DICHPC], 2018) ทั้งนี้ เทศกาลหัวป่าเจียของกลุ่มชาติพันธุ์ไป

ในเมืองต้าหลี่ จัดขึ้นทุกวันที่ 25 ของเดือน 6 ตามปฏิทินจันทรคติแบบจีน เทศกาลนี้มีคุณค่าในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ โดยสืบทอดวัฒนธรรมผ่านการรับรู้และยอมรับของชาวไป๋และตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลจีนในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

นอกจากนี้ อัตลักษณ์ที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋อีกประการหนึ่งคือ เฟิงหวงเม่าหรือหมวกหงส์จีน เป็นเครื่องประดับสำหรับสวมศีรษะแบบดั้งเดิมที่นิยมสวมใส่ในหมู่สตรีชาวไป๋ที่ยังไม่แต่งงานในพื้นที่เขตเฟิงอวี่และเขตเต็งชว่น อำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ (Yunnan Ethnic Museum [YEM], 2022) อันเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกายที่มีความสวยงามจากอัญมณีที่มีความประณีต และโดดเด่นยามสวมใส่ ทำให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะด้านเครื่องแต่งกายของชาวไป๋อำเภอเอ๋อร์หยวน การสวมหมวกเฟิงหวงเม่าจึงสื่อสัญลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ บ่งบอกตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋อย่างชัดเจน เครื่องแต่งกายจึงเป็นอัตลักษณ์สืบทอดจากการส่งต่อของบรรพบุรุษที่มาจากประสบการณ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ รวมทั้งสิ่งแวดล้อม และเป็นผลผลิตจากการสั่งสมทางประวัติศาสตร์เชื่อมโยงการสร้างสรรคทางวัฒนธรรมและเป็นผลึกแห่งภูมิปัญญาของกลุ่ม อันแสดงตัวตนให้กลุ่มยอมรับและสร้างการรับรู้ให้ผู้อื่นได้เข้าใจ ดังที่ Wang (2016) กล่าวว่า เครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่ใช้สวมใส่เท่านั้น หากแต่เป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่สะท้อนรากฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง วิวัฒนาการของเครื่องแต่งกายแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละช่วงเวลาล้วนมีความเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร ความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม

ความสำคัญของอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านในการศึกษาครั้งนี้กล่าวได้ว่าเป็นกระแสหลักของการพัฒนาสังคมที่รัฐบาลจีนมีนโยบายส่งเสริมให้สนับสนุนและศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ (Guizhou Reform, 2025) อันแสดงให้เห็นถึงพลังทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนแต่ละกลุ่มที่มีความงดงามของความหลากหลายของรากวัฒนธรรมของมวลมนุษยชาติที่สืบทอดอัตลักษณ์ของตนได้อย่างน่าสนใจและมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวรรณกรรมพื้นบ้านศึกษา และศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเอเชีย เพื่อให้เห็นลักษณะร่วมหรืออัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรด้านอื่น เช่น ภาษา และมโนทัศน์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านของประเทศไทยและนานาชาติ เพื่ออธิบายลักษณะร่วมทางด้านภาษาและมโนทัศน์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่ปรากฏในตัวบท อันจะเกิดประโยชน์ทางวิชาการในการศึกษาด้านมานุษยวิทยาที่ตัวบทแทรกรหัสทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ไว้อย่างแนบเนียน รวมทั้งเกิดประโยชน์ทางวิชาการวงกว้าง
2. ควรศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ ด้วยการวิจัยภาคสนามเพื่อศึกษาพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้นำเสนอคุณค่าและความหมายของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋ ผ่านความศรัทธาเป็นजूที่เป็นอัตลักษณ์ด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และเครื่องแต่งกาย ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป๋จากชุดรณนิทานพื้นบ้านจีน ฉบับอำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน อันเป็นองค์ความรู้ด้านมานุษยวิทยา

ที่ถ่ายทอดผ่านชุดนิทานพื้นบ้าน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการนำไปเป็นแนวทางการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่นในเอเชีย เพื่อการศึกษาเชิงลึกในวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายและอาจมีลักษณะร่วมอันเป็นองค์ความรู้ที่สื่อถึงความเป็นมนุษยชาติ

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์

Yin Hongxia: วางแนวความคิด ระเบียบวิธีวิจัย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แปลตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูล รวบรวมฉบับ ตรวจสอบความถูกต้อง และปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้อง

ธนพร หมูคำ: ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ ระเบียบวิธีวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง กำกับดูแลและแนะนำ การตรวจแก้ไข

เจือง ธิ หัง: ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ และตรวจสอบความถูกต้อง

เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์: ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ และตรวจสอบความถูกต้อง

การใช้ปัญญาประดิษฐ์

บทความนี้ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Generative Artificial Intelligence) หรือ AI ในการปรับแต่งภาพที่ 2 และภาพที่ 5 โดยผู้วิจัยขอยืนยันว่าได้ตรวจสอบรูปแบบ ข้อความในภาพ และแก้ไขตรวจทานเรียบร้อยแล้วก่อนตีพิมพ์เผยแพร่ ดังนี้

1. ใช้ ChatGPT (Version GPT-5.6 Luna) ปรับภาพที่ 2 แผนภาพแสดงการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และแนวคิดสัญญาวิทยาที่ใช้ในการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไป เมื่อวันที่ 24 เดือนกันยายน พ.ศ. 2569 เพื่อปรับภาพให้ชัดเจนและสื่อความหมายตรงกับจุดมุ่งหมายของบทความ

2. ใช้ DoubaoAI (Version 12.2.1) ปรับภาพที่ 5 ภาพเฟิ่งหวงเม่า (หมวกหงส์จีน) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไป ใช้เฉพาะในเขตเฟิ่งอวี่ อำเภอเอ๋อร์หยวน เมืองต้าหลี่ โดยเปลี่ยนพื้นหลังและลบตัวอักษรจีนในภาพต้นฉบับออก เมื่อวันที่ 23 เดือนกันยายน พ.ศ. 2569 เพื่อให้ภาพหมวกชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- An, X. (2006). The explanation of the meaning of sacred ceremonies for local gods. *Journal of Minzu University of China*, (1), 70–74. <https://doi.org/10.15970/j.cnki.1005-8575.2006.01.012> [In Chinese]
- Bai, Z. (2017). The worship of the Bai people in the perspective of anthropology. *Religious Studies*, (4), 119–126. https://kns.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=qRFgNyM9UIUKK3RI2ggl7sbDcRI2ckXUnINAs1Dt7C0cLhTCwQWRWU_pBlgZTQBjJb6uJiTp5WdBkOdHpcOgMYqO09RwCatilduSaNagzHkvyLcY7b8bglbvfyfW7gSAq433VceqeS5zZpeMK8n3_mSnZuxu2F1kDdon38SLqa4=&uniplatform=NZKPT [In Chinese]
- Dali Bai Autonomous Prefecture People's Government (DAPPG). (2026, May 8). *Overview of Dali Bai autonomous prefecture*. https://www.dali.gov.cn/dlzmzf/c101686/pc/content/1968886646807040000/content_1968886646807040000.html [In Chinese]
- Dali Intangible Cultural Heritage Protection Center (DICHP). (2018, August 6). *Traditional festival: The annual torch festival*. <https://mp.weixin.qq.com/s/SVZHTcNF12I58Tyc-uUjg> [In Chinese]
- Eryuan Culture and Tourism. (2024, July 29). *Eryuan torch festival guide – July 30th*. WeChat Official Account. <https://mp.weixin.qq.com/s/ARXDvbdOSjsS3DhZgmoYiQ> [In Chinese]

- Eryuan County Cultural Center (ECCC). (2023, August 28). *Retracing Xu Xike's landmark route in Western Yunnan: Going to the windy place–Eryuan*. WeChat Official Account. https://mp.weixin.qq.com/s/Tfrysudh_I3jxIKj6arGZw [In Chinese]
- Fueangfusakul, A. (2018). *Identity: A review of theories and conceptual frameworks* (2nd ed.). Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University. [In Thai]
- Gao, X., & Buranakorn, P. (2018). *An analysis of folktales of Bai ethnic group in Dali District, Yunnan Province, People's Republic of China* [Master's thesis, Huachiew Chalermprakiet University]. Huachiew Archiving System. <https://has.hcu.ac.th/jspui/handle/123456789/3899> [In Thai]
- Guizhou Reform. (2025, March 18). *Xi Jinping's inspection tour in Guizhou: Upholding high-quality development as the overarching guideline and showcasing new achievements of Guizhou in the course of Chinese-style modernization*. WeChat Official Account. <https://mp.weixin.qq.com/s/me5eqVYUPGXig8lvYttFMA> [In Chinese]
- Kao-Un, S., & Wipataklas, J. (2023). Way of life and identity of Lu Mien Ban Nai Grang, Kra Buri District, Ranong Province. *Western University Research Journal of Humanities and Social Science*, 9(2), 223–236. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/WTURJ/article/view/267094> [In Thai]
- Kaewthep, K. (2010). *New perspectives in communication studies*. Phappim. [In Thai]
- National Bureau of Statistics of China. (2021). *China statistical yearbook 2021 (Table 2–21, Population by gender, ethnic groups and region)*. <https://www.stats.gov.cn/sj/ndsj/2021/indexch.htm> [In Chinese]
- Li, W., & Guo, A. M. (2012). The cultural implications of Bai ethnic clothing. *Journal of Dali University*, 11(7), 5–8. https://kns.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=tQWh-SbE9GoPisTFmP2Ay-iyek6UCfqDXmopY6FTOJ3DjpelF66cHSUvZxAbulgFXczH8JOTAOWZB1kZCqJeSOG9uRmqKGdYziFLqndcSNRIP1c_ypuRIsHJUUXEaFHz7qCI7zZAlqGErb1t3jVBrL2q5rZisEsWCigNdubSHUIz5y8bPO_R5A== [In Chinese]
- Office of the Prime Minister (OPM). (2000). *Guidelines for transcribing Mandarin Chinese with Thai orthography*. Thammasat University Printing House. [In Thai]
- People's Government of Eryuan County (PGEC). (2026, April 15). *Overview of Eryuan County*. https://www.eryuan.gov.cn/eyxrmzf/c102724/pc/content/1988830740735954944/content_1988830740735954944.html [In Chinese]
- Saodaen, R., Vivattanaseth, P., & Yingyongsak, W. (2023). The discourse of local identity in lanna folktales. *RMUTL Journal of Business Administration and Liberal Arts*, 11(2), 1–16. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/balajhss/article/view/266226> [In Thai]
- Wang, Y. (2016). The imagined community in traditional Chinese costume. *Journal of Northwest University for Nationalities (Philosophy and Social Science)*, (2), 184–188. https://kns.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=tQWh-SbE9Gp3h0TVAYX0rQfkZyTrdNGb7ulfqR5xwJQae2NdWeEP4_jFxaeDMJgYbN5QsqSvmUu6tEsE6bTncN45s1eRpyegYYLakhRPZySDRISdSG4Z1om-eMlech5qRE7uamnpkBevihky22XjRFSF5WJW269yTMRknvdo1qOFldurM8g== [In Chinese]
- Wu, X. F. (2026a, March 20). *Fengyu welcoming the Benzhu ceremony: A thousand-year promise to dance with the gods*. WeChat Official Account. <https://mp.weixin.qq.com/s/EW9zh6N5c0BN0U3zrxehZQ> [In Chinese]
- Wu, X. F. (2026b, April 10). *Fengtouguan: The phoenix on the heads of Bai girls*. WeChat Official Account. https://mp.weixin.qq.com/s/3M8d-9TDq3RO_H8CZnv6Lg [In Chinese]

- Xiang, X., & Chen, Y. (2020). On Torch Festival of Yunnan minorities from the perspective of folk culture. *Journal of Honghe University*, 18(2), 51–53. <https://doi.org/10.13963/j.cnki.hhxb.2020.02.014> [In Chinese]
- Xu, H. (2021). An investigation into the Benzhu sacrificial ritual of the Bai ethnic group and its functions: A case study of the “Birthday of Yang Ganzhen” celebrated on the tenth day of the eighth lunar month in He Village, Dali. *China Nationalities Expo*, 11(21), 53–55, 94. https://kns.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=tQWh-SbE9Gru9Y53dmycvbObRMDQF1v45ivUIP-gDLcPatcvyVKRVcHP7Wf5Dgvncvr8FIMdEiJIS8coNuhXvflqUid_qipl350kHxcVd-uSvKIXPFdnsGy13GMVtJGUppJmLriWiEHEHyNaXDQ5w3MrtgiLLlp-EymxnZhZCHGkaoFDVoCq1w== [In Chinese]
- Yang, Y. (2015). Village community and the social function of ritual: An anthropological interpretation of the Bai people's Torch Festival in Xinyi Village, Dali. *Journal of Original Ecological National Culture*, 7(1), 118–123. https://kns.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=tQWh-SbE9GoQiqcEH7hFIN9N7xisV3vGQYlokoJsRSP9tQdpxnBCx8PdVemZ3vvCatCaPR4JTtwyKd-bA8ZNUBW2-6JenKdaylG9TuwDi6Y29k7ftOUf_2enTiuoskvS4c-5sFZiNJSg82YNddMeIM6krqOvC7JEwOtCDSfNpr55SGuUVFoKBg== [In Chinese]
- Yang, Y. (2016). *Collection of Chinese folk tales: Eryuan volume, Dali, Yunnan, China*. Intellectual Property Publishing House. [In Chinese]
- Yunnan Ethnic Museum (YEM). (2022, December 8). *Bai phoenix hat*. WeChat Official Account. <https://mp.weixin.qq.com/s/pq0CyGNcDbOPdtgZWt4kxw> [In Chinese]
- Zhao, J. (2016). *The Bai ethnic group of China*. Yunnan Nationalities Publishing House. [In Chinese]
- Zhao, P., & Intaraporn, W. (2024). An analysis of local identities in Southern Thai folktales. *Academic and Research Journal of Liberal Arts*, 19(1), 102–126. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/larhcu/article/view/269215> [In Thai]